Na R. P. 1777.
Nro. LXVIII.
Dnia 23. Sierpnia.

Kontynuacya Monitora poprzedzaiącego.

Haec Iuvenes, et vos mea, diſcite, cura Puellae!

VII.

Jakikolwiek ſtan ſobie obierzecie, zupełnie do niego ſię przykładaycie: weźcie go ſobie, po boiaźni Bożey, za cel oſobliwſzy: ſtaraycie ſię w nim celować, mieycie chwalebną emulacyą, bez niey bowiem nic dobrego w życiu uczynić nie potraficie: pracuycie codziennie około pomna-

żania rozumu y nabywania cnoty. Przywykaycie szczegulniey do zażywania czasu potrzebnego do tego, co czynić macie, strzeżcie się nagłości czy porywczego pośpiechu, rozmyślaycie wiele: przez ciągłą bowiem pilność y długie rozmyślanie korzyść się z nauk odnosi. Czyńcie acz naymnieysze rzeczy z naywiększą pilnością, a ieżeli z czytania pożytkować chcecie, czyńcie rozsądnie rożnicę tego co iest użyteczne, od tego co nie iest, nade wszystko nic nie opuszczaycie czegobyście zupełnie nie zrozumieli. Pamiętaycie, że lekki y powierzchny rozum, nie iest zgodnym do czegokolwiek pilnego, gruntownego y porządnego. Tacy ludzie są iak owi żarłocy, ktorzy zbytnie iedzą, y napychaią żołądek swoy, a bynaymniey nic nie trawią.

VIII.

Przed ubieganiem się o publiczne urzędy, dwie pilnie uważaycie rzeczy: naprzod, ieżeli macie poczciwość

wość, delikatność y zdolność potrzebną do ich ſprawowania ſumiennie y z honorem: powtore ieżeli macie chęć pełnienia ich obowiązki porządnie y pilnie. Jeżeli wam na tych obudwoch, lub iedney z tych rzeczy brakuie, ubiegać ſię o nie nie ważcie: gdyż nieſława, hańba, nagana powſzechna byłyby dla was nieuchronne. Prywatnego ſię raczey życia trzymaycie, daleko przeto ſzczęśliwſzemi będziecie; częſto bowiem ſię trafia, że człowiek poty tylko ieſt czczonym y poważanym, poki prywatnym zoſtaie: ale ieżeli chce poſiadać urzędy, y pokazać ſię na teatrum świata, po mimo niedoſtatek talentow y przymiotow zgodnych do przyzwoitego ich ſprawowania, niechybnie ſię wyda iego nieſpobność y wady: y to ſię wyiawi, czegoby publiczność nie miała ſpoſobności poznać: przez co ſamo w wielką pogardę wpadnie.

IX.

Strzeżcie się pilnie zbytniey rozrzutności. Uzbraiaycie się y mocno chrońcie życia miękkiego y rozpuszczonego, iakie dziś we zwyczaiu. Jest one grobem y przepaścią umieiętności, pracy, nauki y chwalebney emulacyi. Wyciencza rownie y przymioty, ktoreśmy od natury wzięli, iako też nasz temperament y zdrowie. Odwraca nas à nawet czyni niesposobnemi do wszelkiey zabawy gruntowney, à co ieszcze większa, że nas zostawia w niesposobności zdania rachunku Bogu z czasu naszego. Procz tego wciąga nas w prożne, niepotrzebne, à częstokroć y niegodziwe wydatki, y nie dopuszcza starać się godziwą pracą o rzeczy do życia potrzebne. Z tąd pochodzi ruina, zniszczenie, y zupełny upadek familii. Wiele mamy w dzieiach naszych Polskich dawnych y teraźnieyszych przykładow, ktore tego oczewiście dowodzą, á ia życzę, aby żaden Polsk-

Dzieiopis podobnych przypadkow na potym w dzieiach wieku swego kłaść nie mogł. Zbytek iest to straszna poczwara, zarażaiąca tych wszystkich, ktorzy się do niego cisną, a ci zarażaią potym drugich, tak dalece że ta zaraza po całym rozchodzi się kraiu. Jak wiele potężnych mocarstw przez sam zbytek y miękkie życie upadło! Dzięki Bogu, że dzisieyszy rząd Polski tę drapieżną potworę uskramiać skutecznie zaczyna. Trzeba iednak to uważać, że ieżeli zbytek mocno iest szkodliwym w powszechności, mniey atoli szkodzi w tym, co się tycze budynkow, gdyż pieniądze nie wychodzą z kraiu, wielka część wewnętrznego handlu przez to się wzmacnia, y znaczną ludu część żywi. A ieżeli kto z partykularnych, nie umieiąc sił swoich y bogactw miarkować, w budowaniu niszczy się, tysiąc innych prywatnych przez to się zbogaca, a Państwo nic na tym nie traci. Zbytek zaś na przykład w stroiach, ubio-

zach, wyprowadza pieniędze z kraiu za granicę bez powrotu, y kapitał na gałgany zamienia.

X.

Mieycie godziny do pracy wymierzone. Poświęcaycie część wieku waszego obowiązkom religii. Drugą przepędzaycie na powinnościach, ktore wypływaią z urzędu lub professyi waszey, y na miłym obcowaniu z krewnemi waszemi, przyiaciołmi, y cnotliwemi ludźmi. Bądźcie stateczni w prawidłach, ktore sobie w tey mierze przepiszecie, à nigdy się od nich nie oddalaycie. Strzeżcie się osobliwie lenistwa, proźnowania, to bowiem nie dopuszcza nam czynić co tylko iest dobrego y chwalebnego; wytępia wszelką emulacyą, y nieprzebytą wystawia przeszkodę do wykonania naylepszych y naywybornieyszych ułożeń.

XI.

Dobra y użyteczna iest czytać. Czytanie tym bardziey kształci rozum, im bardziey go rożnemi potrzebnemi wiadomościami ozdabia, ale trzeba dobre wybierać xiążki, strzedz się tych, ktore zawieraią w sobie zdania wolne o religii y obyczaiach, takoż hystoryiki miłosne, y zbyt swobodne. Pierwsze psuią serce, a Romanse rozum dobrze ułożony zepsuć mogą. Panienki szczegulniey strzedz się powinne ciągłego y ustawicznego czytania, gdyż wrodzoną ich iest powinnością, wprawiać się do gospodarstwa, y przykładać się do robot płci swoiey przyzwoitych.

XII.

Staraycie się wcześnie o nabycie stałey sławy, tey zaś nabyć inaczey nie możecie, chyba przez dobre y rostropne postępki. Pamiętaycie na to,

że

że nie mało ſię zyſkuie, gdy z ſzacunkiem ſwych ſpołobywatelów na świat ſię wchodzi. Ta pierwſza impreſſya zoſtaie, y nie łatwo ſię zglozuie; iuż zaś ieżeli źle zaczniecie, trzeba będzie długiego czaſu na wyprowadzenie publiczności z tego uprzedzenia: à ieſzcze y tego może nie dokażecie.

XIII.

Niech proſty rozum y rozſądek kieruią wſzyſtkiemi waſzemi czynnościami, nauką, poſtępkami y powinnościami Porywcze wzruſzenia prędkiego y żywego rozumu w ſtraſzne błędy ludzi przyprawuią. Wſtrzymuycie więc pierwſze zapędy imaginacyi waſzey, à wyſtawuycie im na przeciw powolność rozſądku y uwagi. Kto ſię daie uwodzić zbytnią żywością dowcipu, częciey y cieżey błądzi, niż ten, ktory go mniey ma, à z większą ſobie flegmą y powolnością poſtępuie.

XIV.

Co ſię was dotycze, Panienki moie, dobrze to ſobie w umyſł wrażcie, że nic tak czci y ſzacunku płci waſzey nie iedna, iak naydoſkonalſza cnota. Łączcie ią z pomiarkowaną oſobnością, wielką miłością pracy, y nie mnieyſzą ſkromnością rozmow, poſtępkow y ſtroiow waſzych. Dziewczęta ſwobodne, rozpuſzczone, zbyteznie ſtroyne, ktore prowadzą życie prożniackie, ktorych rozmowy wolne ſą y nieuważne, prędzey lub poźniey w pogardę wpadaią. Maią ie dla zabawy, ale nigdy ich prawdziwie nie ſzacuią (*) à panowanie ſię ich kończy, iak tylko ſpoſobność w nich uſtaie do zabaw podobnych. Jeſt to pewny przepis codziennym doſwiadczeni-

Uuu 4 em

*) *pour badinage bon, pour mariage non.*

em ſtwierdzony. Staraycież ſię iednać ſobie względy przez oſobliwſzy zbior pięknych przymiotow, ktore płeć waſzą zaſzczycaią. Względy y poważania, ktore mieć będziecie, będą miały gruntowny y ſtały fundament, nie będą zatym podległe żadney odmianie, y poty trwać będą, poki ludzie poczciwośćy cnotę czcić y ſzanować będą.

Tak ſkromność waſzą zaprawiaycie, ażeby drudzy nie mieli ią ani za dziką ani za przeſadną. Postępki przykre, oſtre, dzikie, y zbyt ſurowe, w podeyrzeniéby wychowanie waſze y ſpoſob życia podały. Przeſada czyli wytworność niechybnieby wam mądroſtek ściągnęła nazwiſko y na pośmiechby was wydała. Tak więc ſwe poſtępki miarkuycie, żeby ſię wydawały y były w rzeczy ſamey przyrodzone, bez przyſady, y złączone z wſzelką łagodnością uczciwą y ſpokoyną weſołością.

Strzeżcie ſię częſtego, poufałego, à nade wſzyſtko oſobnego obcowania z męſzczyznami. Niech was mody nigdy nie dręczą: ieżeli chcecie zachować dobre imie y ſzczęście, nie ſtawaycie ſię ich niewolnicami. Trzymaycie ſię w tey mierze przyzwoitego śrzodka, y mieycie w używaniu tę maxymę, ktora mowi: że nigdy nie trzeba bydź ani pierwſzą do chwytania ſię ich, ani też oſtatnią do ich porzucania.

Nie zapominaycie o tym także, że przyrodzoną płci waſzey y wam nayprzyzwiotſzą zabawą ieſt, praca y troſkliwość około goſpodarſtwa. Przykładaycie ſię więc pilnie do tych dwoch rzeczy, maiąc zawſze cnotę na pieczy.

Kontynuacya inſzym czaſem.